

Framtiden i
våre hender

GREENPEACE

Finansdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Utenriksdepartementet

25. mars 2020

Framtidsretta motkonjunkturtiltak for natur og klima – innspill fra miljøorganisasjonene

Bakgrunn

Koronaepidemien stiller oss overfor en stor, global krise i økonomi, helse og samfunn. Krisen får store negative konsekvenser for enkeltmennesker og samfunnsfunksjoner. Vi har likevel en mulighet til å bruke krisen konstruktivt til å ta nye retningsvalg og omstille samfunnet i en mer miljøvennlig retning, og denne omstillingen må starte allerede med krisepakkene for norsk økonomi. Vi foreslår derfor ulike tiltak som tar samfunnet i denne retningen og som *samtidig* styrker sysselsetting og aktivitet i norsk økonomi. Flere av tiltakene kan med fordel utredes nærmere av Miljødirektoratet.

Innføring av motkonjunkturtiltak er en gylden anledning til å vri samfunnet i en mer bærekraftig retning. Kortsiktige krisetiltak som får negative konsekvenser for framtidige generasjoner må unngås. Krisetiltak må bidra til bærekraftig utvikling; økonomi, miljø og sosiale forhold. De direkte og indirekte konsekvensene må derfor vurderes nøye.

Aktuelle tiltak med begrunnelse

1. Satse på naturbaserte løsninger på klimakrisen

Kloden står overfor to store, langsiktige kriser som langt vil overgå virusutbruddet i vedvarende negativ effekt på velferd, økonomi og helse: klimakrisen og naturkrisen. Disse to krisene må løses *samtidig*, ikke ved at løsningen på den ene forverrer den andre. Både FNs Klimapanel og Naturpanel understreker at vi trenger intakte og robuste økosystemer for å stanse klimaendringene, og for å være bedre rustet til å møte klimaendringer som allerede er underveis. Vi må satse på de naturbaserte løsningene, løsninger som er vann-vann-vann for klima, klimatilpasning og naturmangfold og for samfunnsutviklingen. Norge må gjennomføre

mer av de gode naturbaserte løsningene vi har og sette våre beste folk til å skape de nye løsningene på samfunnets utfordringer.

2. Redusere oljeavhengigheten

Lav oljepris vil gjøre at etterspørselen etter petroleumsrelatert arbeidskraft vil være lav, og det bør sprøytes midler inn i innovasjon og forskning som kan sysselsette de kloke petroleumshodene i annen virksomhet for å finne frem til og utvikle de gode miljøløsningene. Statens redningspakker for å holde liv i arbeidsplasser bør komme med krav om bærekraftig produksjon med gode systemer i hele verdikjeden for å fange opp og begrense miljøpåvirkninger. Verden skal bli et lavutslippssamfunn, og kompetanse på de gode løsningene for å oppnå dette vil bli etterspurt på det internasjonale markedet.

3. Unngå krisetiltak som er direkte skadelig for natur og klima

Selv om det åpenbart er svært kritisk for mange arbeidsplasser og en krevende mobilitetssituasjon, kan vi ikke akseptere krisetiltak som gjør direkte skade på natur og klima. Det er minst like viktig som tidligere å ta miljøhensyn, selv om situasjonen er vanskelig. Et eksempel på krisetiltak som ikke kan godtas er å gi lakseoppdrett tillatelse til å [sette mer fisk enn det som er tillatt i merdene, samt fritak fra loven om å rapportere mengden lakselus](#). Slike tiltak vil kunne gjøre ubotelig skade på villaksbestandene, og oppdrettsnæringen må eventuelt heller støttes på andre måter.

4. Intensivere restaurering av natur

Norge er gjennom Biomangfoldkonvensjonen, Aichi-målene og vedtak på Stortinget forpliktet til å restaurere betydelige arealer med natur, men vi ligger langt bak. Dette kan gjelde grøftede myrer (som dermed har svekket evne til å binde og lagre karbon og dempe flom), ødelagte bekker og elver, gjengrodd kulturlandskap, flatehogd skog, veikanter med fremmede arter, gressørkener i parker og grøntanlegg og mye annet. Å ta tak i dette vil kreve innsats fra ingeniører og entreprenører og en variert maskinpark, og vil dermed gi ringvirkninger over i andre sektorer. Det beste med restaurering av natur er kanskje at det er svært samfunnsøkonomisk lønnsomt; typisk i et forhold 10:1 sammenlignet med investeringen.

5. Styrke kommunenes miljøarbeid

Kommunene spiller en nøkkelrolle i arealforvaltningen i Norge og i målet om å stanse tapet av biologisk mangfold. Endring av landareal er den største trusselen mot biologisk mangfold. Mange kommuner har imidlertid svak kompetanse og kapasitet på naturforvaltning, og sliter derfor med å fylle den viktige rollen de har. Et ønske om sterkt kommunalt selvstyre fordrer sterk kommunal kompetanse og kapasitet. Dette er et godt tidspunkt for å styrke kommunal sektor med miljøkompetanse som blir mindre etterspurt i privat sektor. For eksempel kan ordningen "Klimasats" utvides til å være "Miljøsats", der kommunene også kan søke midler til å utvikle kommunedelplaner for naturmangfold, utvikle arealregnskap, kartlegge natur i kommunen, restaurere natur og gjennomføre andre sentrale naturforvaltningstiltak.

6. Styrke tilskudd til miljøtiltak

Miljødirektoratet rår over flere tilskuddsordninger som er viktige for bedre naturforvaltning, som tilskudd til vannmiljøtiltak, trua arter og naturtyper, pollinerende insekter, fremmede arter m.m. Disse tiltakene gjennomføres av både kommuner og private aktører, og krever ofte innsats fra entreprenører. Ordningene er svært populære, og Miljødirektoratet mottar søknader om langt større beløp enn det som er tilgjengelig. Søknadsbehandlingene er i en

sluttfase i disse dager, og det vil være mulig for Miljødirektoratet raskt å dele ut mer midler som skaper aktivitet over hele landet dersom ordningene kan utvides.

For å ta vare på natur og samtidig få tilgang til elektrisk kraft som kan brukes til å fase ut fossil energibruk, står energieffektivisering sentralt. Enova har en viktig funksjon for at vi skal få realisert målet om å spare 10 TWh energi fra eksisterende bygningsmasse. Likevel er Enovas støtteordninger for energisparingstiltak blitt redusert. Vi mener det er viktig at Enova styrkes økonomisk for å kunne bidra til å utløse det store potensialet for frigjøring av elektrisitet i bygningsmassen. Dette går i hovedsak på å redusere varmetapet fra bygningskroppen, men også på utbygging av fjernvarme og lokale varmesentraler. Utover å styrke Enovas tilskuddsordninger er det viktig at avgiftssystemet brukes for å fremme effektiv energibruk. Økt elavgift eller økt påslag på nettariifen gjør det mer lønnsomt med energieffektiviseringstiltak og vil også kunne finansiere økte bevilgninger til Enova.

7. Utbedringer og satsning på framtidens transportløsninger

Kollektivtrafikken er avhengig av billettinntekter, og lider stort under krisetiltakene. Det er avgjørende å redde kollektivtrafikkaktørenes likviditet og gi kompensasjon for inntektsbortfallet. Vi vil også minne om at det er et generelt behov for betydelige investeringer i tiltak som legger til rette for at flere går, sykler og reiser kollektivt - og for å flytte godstransport fra vei til sjø og bane. Det trengs et løft i arbeidet med å ta igjen jernbanens vedlikeholdsetterslep og tilrettelegge for mer gods på bane, og vi trenger mer penger til utbygging av sykkelveier. Vi vil understreke at slike tiltak kan bygge opp om nødvendig grønn omstilling av samfunnet. Samtidig vil vi advare mot å bruke mer penger på utbygging av motorveier og annen infrastruktur som ødelegger natur og matjord og bidrar til økt vei- og flytrafikk og dermed undergraver flere miljømål.

8. Et mer bærekraftig og rettferdig landbruk

Virusutbruddets påvirkning på kronekurs, økonomi og handel viser at det er god risikohåndtering å øke selvforsyningsgraden i norsk landbruk. Anledningen bør nå benyttes til å styrke og omstille landbruket, vi må basere norsk produksjon av kjøtt og fisk på norske ressurser fremfor å gjøre oss avhengig av importerte fôrvarer – som også fører til skade på natur i andre land. Kjøttforbruket bør ned, men det artsrike kulturlandskapet bør brukes til beiting istedenfor å la det gro igjen, og det må satses på tiltak som øker karbonlageret i jorda. For å unngå et landbruk som bidrar til avskoging gjennom intensiv bruk av soya og andre innsatsfaktorer fra avskoget regnskog bør det etableres en støtteordning under Innovasjon Norge som stimulerer til, risikoavlastet og oppskalere alternativ fôrproduksjon. Dette vil både kunne bidra til ny norsk verdiskaping og til å unngå tropisk avskoging fra landbruket. En langsiktig jordbrukspolitik holder arealene i hevd istedenfor å ensidig premiere volum. Vi må sikre en overgang til et mer plantebasert jordbruk ved å gi grøntsektoren bedre rammevilkår og styrke subsidier til grønnsaker, matkorn, frukt og bær. Norsk jordbruk kan heller ikke gjøre seg avhengig av sosial dumping av internasjonal arbeidskraft.

9. Krisebistand til friluftslivsorganisasjonene

Mange friluftslivsorganisasjoner går inn i en krise fordi inntektsbringende aktiviteter og virksomheter blir avlyst og stengt ned. Organisasjonene er svært viktige for folks naturopplevelser, for å oppnå gode holdninger til natur og for mentale helse. Dessverre er de lite robuste for så ekstreme hendelser som dette, men de vil raskt kunne være operative igjen når krisen er over hvis de bare overlever. Det må derfor sikres at krisepakken for kultur og idrett også bidrar til at disse virksomhetene klarer seg over kneika.

Internasjonale forhold

Det er tidspunktet for internasjonal solidaritet og ikke tiden for å kutte i miljøbistand, som gir mottakerlandene muligheten til å ta tak i sine nasjonale miljøutfordringer. Andre land vil bli langt hardere rammet av pandemien enn Norge. Innenfor regnskogsbevaring spiller Norge en særlig viktig rolle, som må videreføres også i disse vanskelige tidene. Det er umulig å nå klimamålene uten å stanse tapet av tropisk regnskog. En sentral del av naturbaserte løsninger er også å utvikle et mer bærekraftig og klimatilpasset landbruk i utviklingsland som ivaretar naturressursgrunnlaget og det biologiske mangfoldet. Norge nye satsing på dette området må styrkes.

Det samme gjelder bevaring av kyst- og havområder globalt. Havet tar opp en tredjedel av verdens karbonutslipp, og intakte marine økosystemer verden over spiller en viktig rolle i kampen mot klimaendringene og konsekvensene av dem.

I møte med store kriser trengs umiddelbare tiltak, men vi kan ikke risikere at de lange linjene og hensynet til menneskerettigheter og miljø blir ofret til fordel for brannslukking. Derfor oppfordrer vi til å fortsette å la bærekraftsmål være førende, også i denne unntakstilstanden.

* * *

Vi ønsker lykke til med videre håndtering av krisen.

Vennlig hilsen

Christian Steel, generalsekretær Sabima

Silje Ask Lundberg, leder Naturvernforbundet

Therese Hugstmyr Woie, leder Natur og Ungdom

Karoline Andaur, generalsekretær WWF

Hege Skaarud, leder Spire

Are Shaw Waage, sjefsagent Miljøagentene

Frode Pleym, leder Greenpeace

Øyvind Eggen, generalsekretær Regnskogfondet

Jan Thomas Odegard, leder Utviklingsfondet

Anja Bakken Riise, leder Framtiden i våre hender

Kathrine Sund-Henriksen, daglig leder Forum for Utvikling og Miljø